

Utrikesutskottets betänkande

1980/81:14

om Sveriges bidrag till Internationella utvecklingsfonden

(prop. 1980/81:52)

Propositionen

I proposition 1980/81:52 har regeringen föreslagit riksdagen att godkänna att Sverige bidrar till övergångsarrangemanget för den sjätte påfyllnaden av Internationella utvecklingsfondens (IDA) resurser med belopp motsvarande högst det första årsbidraget om 460 000 000 kr.

Internationella utvecklingsfonden, som är ett dotterorgan till Världsbanken (IBRD), utgör den största enskilda biståndskällan för de fattigaste u-länderna. IDA-krediterna lämnas på mycket förmånliga villkor, näst intill på gåvobasis, och är obundna.

IDA:s utlåningsverksamhet har en klar fattigdomsprofil vad gäller såväl länder- som sektorinriktning. Under de tre senaste budgetåren har 90 % av IDA:s utlåning gått till 40 u-länder med en årlig medelinkomst av 200 dollar per innevånare. Över hälften av befolkningen i dessa u-länder lever i absolut fattigdom. Med hänsyn till att mer än 80 % av befolkningen i dessa länder lever på landsbygden har IDA:s utlåning koncentrerats till jordbruks- och landsbygdsutveckling. Utlåningen till dessa sektorer svarar för närmare hälften av den totala utlåningen.

Finansieringen av IDA sker i form av gåvobidrag från i första hand de industrialiserade medlemsländerna men under senare år även från vissa OPEC-stater och andra relativt rikare u-länder. Bidragens storlek fastställs i samband med s. k. påfyllnadsförhandlingar. En slutlig överenskommelse om den sjätte och senaste påfyllnaden, avseende budgetåren 1980/81–1982/83, nåddes mellan givarländerna i december 1979 och godkändes av IDA:s guvernörsstyrelse i mars 1980.

Överenskommelsen om den sjätte påfyllnaden förutsätter att 33 givarländer, varav 23 i-länder, skall lämna gåvobidrag till ett sammanlagt belopp av 12 miljarder dollar. Sveriges andel av påfyllnaden uppgår till 3 %. Detta motsvarar ett totalt svenskt bidrag under den sjätte påfyllnaden på 1 497 milj. kr. fördelat på tre årsbidrag under budgetåren 1980/81–1982/83, vilka skall betalas i stigande skala.

En redogörelse för överenskommelsen om den sjätte påfyllnaden har lämnats i proposition 1979/80:100, bilaga 6. Regeringen erhöi i maj i år riksdagens bemyndigande att godta Sveriges andel av den sjätte påfyllnaden. Riksdagen beviljade vidare medel uppgående till 460 milj. kr. för det första årsbidraget (UU 1979/80:20, rskr 1979/80:276).

Villkoret för att den sjätte påfyllnaden skall kunna träda i kraft är att minst

12 av de bidragsgivande i-länderna, vilkas sammanlagda bidrag motsvarar ca 80 % av påfyllnaden, har ratificerat överenskommelsen. Då USA:s bidragsandel uppgår till 27 % är den amerikanska kongressens godkännande en förutsättning för att villkoret för den sjätte påfyllnaden skall uppfyllas.

På grund av dröjsmål i den amerikanska kongressen kunde emellertid överenskommelsen inte som planerat träda i kraft den 1 juli 1980. För att IDA:s verksamhet ändå skulle kunna upprätthållas träffades vid ett givarlandsmöte i juli 1980 överenskommelse om ett övergångsarrangemang i avvaktan på den sjätte påfyllnadens slutgiltiga ikraftträdande.

Arrangemanget innebär att en majoritet av samtliga givarländer – 17 av 33 – eller en majoritet av de bidragsgivande i-länderna – 12 av 23 – skulle lämna villkorlösa förhandsutfästelser motsvarande sammanlagt minst 1.2 miljarder dollar.

Den 1 oktober 1980 uppfylldes detta villkor. Därmed kunde IDA:s utlåningsverksamhet återupptas i planerad omfattning. Av de nordiska länderna har hittills Danmark, Island och Norge gjort villkorlösa förhandsutfästelser motsvarande dessa länders hela första årsbidrag.

Den svenska regeringen har under villkor av riksdagens godkännande förklarat sig villig att lämna en förhandsutfästelse motsvarande åtminstone halva det första årsbidraget. Det kan, enligt propositionen, dock inte uteslutas att IDA:s behov av resurser under de närmaste månaderna kan motivera förhandsutbetalning av hela det första årsbidraget. Med hänsyn härtill föreslås att Sverige bidrar till övergångsarrangemanget för den sjätte påfyllnaden av IDA med belopp motsvarande högst 460 000 000 kr.

Motionen

I motion 1980/81:127 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen beslutar avslå proposition 1980/81:52 om Sveriges bidrag till Internationella utvecklingsfonden.

I motionen framhålls att det föreslagna svenska bidraget till övergångsarrangemanget skulle kunna ges bättre användning i bilaterala program med progressiva regimer och rörelser eller i multilaterala program som inte bär världsbanksgruppens prägel. Sverige borde lämna världsbanksgruppen.

Utskottet

Utskottet har tidigare i år behandlat frågan om Sveriges bidragsgivning till Internationella utvecklingsfonden (IDA) under dess sjätte påfyllnadssperiod 1980/81–1982/83 på grundval av årets budgetproposition (UU 1979/80:20). Utskottet tillstyrkte därvid och riksdagen godkände därefter regeringens utfästelser att Sverige skall bidra till den sjätte påfyllnaden av IDA:s resurser med totalt 1 497 240 000 kr. att betalas i stigande skala under perioden, med en första inbetalning på 460 000 000 kr. under innevarande budgetår.

Utskottet finner det beklagligt att överenskommelsen inte kunnat träda i kraft såsom förutsatt. Detta skapar en osäkerhet om IDA:s förmåga att genomföra den planerade resursöverföringen av 12 miljarder dollar till behövande u-länder och befolkningsgrupper.

Det träffade övergångsarrangemanget undanröjer emellertid en situation i vilken IDA – den viktigaste enskilda biståndskällan för de fattigaste u-länderna – skulle stå utan resurser. Hittills lämnade villkorslösa förhandsutfästelser, liksom tillkommande sådana, torde trygga obrutna resursöverföringar genom IDA till dess att den amerikanska kongressen godkännt USA:s utfästelse till den sjätte påfyllnaden.

Utskottet finner det följaktligen angeläget att Sverige, i likhet med bl. a. andra nordiska länder, bidrar till övergångsarrangemanget med belopp motsvarande högst det första årsbidraget om 460 milj. kr.

Utskottet tillstyrker sålunda propositionen och avstyrker vpk-motion 127.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att yrkanden om att Sverige bör lämna världsbanksgruppen vid flera tillfällen behandlats och avstyrkts av utskottet, senast i UU 1979/80:20. Det har skett bl. a. med hänvisning till att IDA och Världsbanken redan ger ett omfattande stöd till särskilt eftersatta befolkningsgrupper och att världsbanksgruppen eftersträvar att öka detta stöd. Utskottet har också påpekat att ett svenskt utträde ur världsbanksgruppen skulle hänvisa u-länderna till att i ökande grad utnyttja den privata kapitalmarknaden, vilket särskilt skulle drabba de fattigaste länderna.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställer utskottet

att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:52 och med avslag på motion 1980/81:127 godkänner att Sverige bidrar till övergångsarrangemanget för den sjätte påfyllnaden av Internationella utvecklingsfondens (IDA) resurser med belopp motsvarande högst det första årsbidraget om 460 000 000 kr.

Stockholm den 27 november 1980

På utrikesutskottets vägnar
GERTRUD SIGURDSEN

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Gertrud Sigurdson (s), Georg Åberg (fp), Olle Göransson (s), Ingrid Sundberg (m), Mats Hellström (s), Sture Korpås (c), Carl Lidbom (s), Björn Molin (fp), Filip Fridolfsson (m), Axel Andersson (s), Maj-Lis Löow (s), Inga-Britt Johansson (s), Pär Granstedt (c) och Sten Sture Paterson (m).

